

בעניני פורים - שיעור 750

I. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך מספר הליכות שלמה

- (א) גם להמחמירים להתנהג בתעניות ציבור כמו בתשעת הימים של חודש אב אינם צריכים לנהוג כן בתענית אסתר (הליכות שלמה דף ש"ה)
- (ב) הפסוקים שנהגו לאומרים כל הקהל בקול אם אינם קוראים ממגילה כשרה לכתחלה יכוון בקריאתם שלא לצאת אלא בשמיעתן מפי הקורא (דף ש"ב)
- (ג) אין יוצאין מתנות לאביונים בצדקה שנותנים לארגוני הת"ת שבישיבות דכיון בדרך כלל די צרכיהם (דף ש"מ)
- (ד) לא יתן בן עיר לבן כרך שפורים שלו למחרת וכן להיפך (שס)
- (ה) זכר למחצית השקל נתן הגרשז"א שלש חצאי דולר שהיו מוכנים בכיהכ"נ עבור כל אחד מבני ביתו ומ"מ בדיעבד סגי ליתן כל סכום שהוא לצדקה ולכל הפחות שוה פרוטה (הליכות שלמה דף ש"ז) ועיין בבה"ל (תל"ד - ד"ה ויש ליתן) ובפסקי תשובות (תל"ד - ד) ואבאר
- (ו) אין יוצאין ידי חובת מקרא מגילה בשמיעתה ע"י רמקול וטלפון (מנחת שלמה קמ"ב - ט) ועיין באג"מ (ז - ק"ח וז - קכ"ז) שהיה מסופק בדבר וזקנה שאינה שומעת כל תיבה צריך לקרות לה להפיס דעתה ולכבדה
- (ז) נשים השומעות מקרא מגילה לעצמן מברכת אחת מהן הברכה לשמוע מגילה ואיש יקרא להן אך עיין במ"ב (תל"ט - ט) שהיא מברכת לשמוע מקרא מגילה ועיין בשיעור III 343
- (ח) לענין פרסום הנס מהני שמכנס עשרה שישמעו קריאתו אף שהם כבר יצאו ידי חובתם מכל מקום נראה פשוט דאין מברכים ככהאי גוונא ברכת הרב את ריבנו אלא בעשרה השומעים לקיים חובתם (הליכות שלמה דף ש"ב)
- (ט) הקורא לפני עשר נשים י"א שמותר לברך הרב את ריבנו דהרבה פוסקים סוברים דאפילו ביחיד יכול לאומרה (שו"ת יחיה דעת ח - פ"ח) דהוא ברכה על המגילה ולא על הנס וגם יש פרסומי ניסא לפני עשר נשים (נטעי גבריאל דף פ"ט) ועיין בשו"ת יחיה דעת (ה"ל) בשם הרמב"ם בתשובה שכל העונה אמן אחר ברכה שמסופק חיובה עתיד ליתן את הדין ולכן המקדש בבית הכנסת כליל שבת או המברך על תפילין של ראש לא יענה אמן אמנם הבה"ל (ס"ס רט"ז) כתב שספק אמן להקל
- (י) ראוי שלא לאכול ביום הפורים קודם שיקיים מצוות היום (הליכות שלמה דף ש"ד) ועיין במ"ב (תל"ה - ט"ז) דעיקר סעודת פורים הוא סעודת הבוקר ולכן יכול לאכול קודם שהיא סעודת מצוה ועיין בשיעור VIII 225
- (יא) משלוח מנות הנעשה ע"י בעלי החנות על פי צווי המשלח יוצאין בו ומעיקר הדין אין צריך שליחות דמצוה בו יותר מבשלוחו ועוד יש רעות הרבה מ"מ יש להדר ליתן אחת ע"י שליח (הליכות שלמה דף ש"ז) ועיין במ"ב (תל"ה - י"ח) ועיין בשיעור II 264
- (יב) רשאים כמה בני אדם לשלוח מנות בשותפות ובלבד שיהיו מספר המנות לפי מספר האנשים (הליכות שלמה דף ש"ז)
- (יג) הכריע כהר"מ דאשה חייבת במשלוח מנות ובמתנות לאביונים ודלא כהמג"א (תל"ה - י"ד) והבעל יכול ליתן עבורם (הליכות שלמה דף ש"ח)
- (יד) יוצאין ידי חובת מתנות לאביונים בנתינת שיק אם יוכל העני לקבל מבעל החנות תמורתו (הליכות שלמה דף ש"ג)
- (טו) פורים אסור בהספד וגם באופן שיש צדדים להקל כגון חכם בפניו וראוי שלא לנהוג בהיתר בזמנינו דבכל הימים האסורים בהספד צריך לקיים ההלכה וכן כשצוה הנפטר שלא להספידו דחליקה להתחכם נגד ההלכות המפורשות בשו"ע אמנם בארוננו של רב משה פיינשטיין הורה לכל העיר להספידו וללוותו לבית עולמו בפורים כראוי לכבודו של גדול הדור ובלא שום שינוי עקב יום הפורים והורה שלא לערוך משתאות וחגיגות כליל פורים כדרך כל שנה דאין נשמח בשעה שהגאון רב משה מוטל בין שמים לארץ (שס דף ש"ז)
- (טז) אם צוה האב לבנו שלא ישתכר בפורים ישמע לו דיקיים המצוה על ידי שתיית יין יותר מלמודו ושינה לאחריה (רמ"א תל"ה - ז) דמתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי ועד דלא ידע הוא ספק דרבנן וכיבוד אב הוא מצות עשה ובפרט שאין זה שמחה של מצוה אלא תפלות ובפרט בדברים שיש בהם חוסר דרך ארץ וזלזול בכבוד התורה כגון ביזוי תלמידי חכמים והגרש"ז גער מאד על זה והתיר להביא כלי זמר לבית מדרשו בשעת הדחק ורק בתנאי אם ממונים משגיחים על זה ויוציאו הממונים כל מי שלא ישמור על כך מן ההיכל (שס ש"ג - ש"ג)
- (יז) אל יאכל הבן אפילו בצנעא מאכל שהוריו אמרו לו שלא יאכל שעלול להזיקו ועיין בגר"א

(ד"ט - ל"ז) דתלוי במחלוקת הרמב"ן והרשב"א ודעת הגר"א והחזו"א (יו"ד קמ"ט - ח) דאפילו כשאין הנאת הגוף לאביו יש מצוה כיבוד אב דהיינו שזהו נחת רוח להם שיקויים רצונם אמנם מהמרי"ק ומדברות משה (קידושין י"ד סוף הספר) משמע דאין מצוה אם אין בו הנאת הגוף לאביו ואין בו חסרון במוראו מ"מ אם הוא רק דרך תפלות וסכנה וחילול וביזוי כבוד התורה לדברי הכל אסור

II. אם צריך משלוח מנות דוקא על ידי שליח

- (א) עיין במ"ב (תל"ה - סק"ח) שהביא השו"ת בנין ציון שנסתפק בזה
- (ב) ובשו"ת בנין ציון (מ"ד) כתב דלב' טעמים דשילוח מנות (התה"ד - רווח לסעודת פורים והמנות לוי - ריעות) גם בנותן הוא בעצמו ליד חבירו יוצא ומה דכתיב לשון שליחות הוא להורות דשילוח לבד יצא אפילו אין חבירו רוצה לקבל ואולי לכתחלה טוב יותר לשלוח המנות ע"י אחר
- (ג) ושליחות הוא לקולא שלא יאמרו מצוה בו יותר משליחותו בוטשאטש (תל"ה)
- (ד) ועיין בשו"ת האלף לך שלמה (שפ"ג) דאם איהו לא מצי עביד גם שלוחו לא מצי עביד
- (ה) עיין בשו"ת מהרי"א אסאד (ר"ז) דשלח ע"י הדואר יוצא משמע אפילו ע"י גוי או כלב וא"א לומר דאדם גרוע מכלב או גוי
- (ו) עיין בכף החיים (תל"ה - מ"ח) דמצינו בתורה בכמה מקומות לשון משלוח ואינו ע"י שליח (בנח וישלח ידו ויקחם וגבי אברהם וישלח אברהם את ידו)

III. אם מותר לנערים ללבוש בגדי נשים בפורים

- (א) עיין בדרכי משה (ס"ס תל"ו) שהביא שו"ת מהר"י מיניץ דמשום שמחת פורים ליכא למיחש לאיסור לא תגזול (רי"ז) ה"נ בנ"ד ואפשר שמוזה נתפשט המנהג ללבוש כלאים דרבנן בפורים
- (ב) אמנם המהר"י ברי"ן כתב דלאו מלתא היא דממון ניתן למחילה דהפקר ב"ד הפקר משא"כ באיסור
- (ג) והדרכי משה מלמד זכות עליהם דמביא מפרק הגזול בתרא (ק"ג) דכי לבשו כלאים להתנכר בהם שרי ה"ה בפורים והמנהג להקל אבל עיין בבית חדש (יו"ד סוף קפ"ג) שפסק לאיסור וכן המ"ב (תל"ו - סק"ב) כתב שיש לבטל המנהג
- (ד) וכן כתב הרמב"ם בתשובה שהובא בתחלת ספר מעשה רוקח (דף ה) לענין חתנות דיש איסור לא תלבש ואין השמחה מתיר האיסור וכן התינוקות לא יקשטו אותם בקישוטי הנשים ויצבעו ידיהם בצבע שהנשים צובעות את ידיהם דיש איסור לא תאכילום עיין במ"ב (שפ"ג - סק"ד)

IV. אם יש היתר לבזה רב או תלמיד חכם בפורים משום שמחת פורים עיין בשבת (ק"ע): דלא חרבה ירושלים אלא על שביזו תלמידי חכמים ואמר רב כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכותו ועיין בבא מציעא (פ"ד) במעשה של רבי אלעזר ברבי שמעון שנענש על ששמע ולזול תלמיד חכם ושתק ועיין בבא מציעא (ל"ט) דהמלכין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים ואין לו חלק לעולם הבא דנוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילכין פני חבירו ברבים וכתבו התוספות (סוטה י) שעון הלבנת פנים הוא מהעבירות שאמרו עליהם יהרג ואל יעבור שזהו בכלל רציחה ועיין בשו"ת הריב"ש (ר"ב) בשם הראב"ד שאף על פי שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול זהו דוקא בדבר שאין בו משום בזיון אבל על בזיונו אסור לו למחול כי תורת ה' בזה (ואפילו לסתם אנשים כשרים שבישראל אסור לבזותם)

V. אם יש חיוב לחנך הקטנים שאינם יכולים לשמוע לכל תיבות המגילה

- (א) עיין בשו"ת שבט הקהתי (ג - רי"ג) שהביא דעת המג"א (תל"ג - סקט"ו) והלבושי שרד דמשמע דס"ל שמי שאזניו שומעות את המגילה ולבו פונה ומחשב בדברים אחרים דלא יצא וקטן אפילו הגיע כבר לחינוך קשה לו שישמע כל המגילה ועיין בהרשב"א (סוכה 3: ד"ה א"י) דצריך לחנך ילדים בקיום המצות בהכשר גמור כדכתיב חנוך לנער על פי דרכו וע"ע במ"ב (תרכ"ח - סק"ח וצט"ה) ועיין בשו"ת שבט הקהתי דתירץ עפ"י הטורי אבן (חגיגה ו' ד"ה פיסקה) דכל היכא שקטנותו גורם לו שאינו יכול לצאת בר חיוב הוא דאם לאו למ"ד (צפ"ד דר"ה) מצות צריכות כוונה איך שייך חינוך דקטן לאו בר כוונה וגם אמרינן כל היכא דגדול פטור מדאורייתא קטן נמי פטור וא"כ להפקיע לקטן מחינוך כל המצות כיון דגדול בכה"ג דלאו בר כוונה הוא פטור מה"ת ולכן צריך לומר כיון שקטנותו הוא דקא גרם לו אין זה מפקיעו ממצות ומנהג טוב להביא קטנים לשמוע מקרא מגילה (תרכ"ט - ו) ועיין בכה"ל (שס) וע"ע בשו"ת חלקת יעקב (ג - קמ"ד) שחלק עליו דאפילו קטן שאינו בר חינוך צריך להביא משום פרסומי ניסא
- (ב) אמנם לא יברך את הברכות לא הקטן ולא הקורא אם קוראים רק לו ועיין בילקוט יוסף (ה - דף רפ"ה)

נפסם לעלו נשאות אבי אורי ר' אליעזר ליפא בר' יעקב ארזב"ם"ה אלא אורתי באשה רחל בר' לרשון חנוך הסניף הכפן ע"ה
ולעלו נשאת אמי היקר ר' איסר זאב בר' אליעזר ליפא ע"ה